

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยเรื่อง บทบาทของมหาวิทยาลัยฟาฏอนีในการสร้างสันติภาพในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ผู้วิจัยจะสรุปผลการวิจัย ที่ทำการวิจัยมาทั้งหมด คือวัตถุประสงค์การวิจัย วิธีดำเนินการวิจัย สรุปผลการวิจัย อภิปรายการวิจัย และเสนอแนะดังรายละเอียดต่อไปนี้

5.1 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

วัตถุประสงค์ของการวิจัยเรื่อง “บทบาทของมหาวิทยาลัยฟาฏอนีในการสร้างสันติภาพในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้” มีดังต่อไปนี้

1.3.1 เพื่อศึกษาความหมายและความสำคัญของสันติภาพในอิสลามและทั่วไป

1.3.2 เพื่อศึกษานโยบายของมหาวิทยาลัยฟาฏอนีในการสร้างสันติภาพ

1.3.3 เพื่อศึกษาบทบาทของมหาวิทยาลัยฟาฏอนีในการสร้างสันติภาพในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

5.2 วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าบทบาทของมหาวิทยาลัยฟาฏอนีในการสร้างสันติภาพในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ครั้งนี้”ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาค้นคว้าตามลำดับขั้นตอนดังต่อไปนี้

5.2.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.5.2.1 ประชากรเป้าหมาย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ ผู้บริหารระดับสูง บุคลากรและนักศึกษาในมหาวิทยาลัยฟาฏอนี ปีการศึกษา พ.ศ. 2557 จำนวนทั้งสิ้น 4,502 คน (ที่มา : กองการเจ้าหน้าที่ สำนักงานอธิการบดี :2557)

1.5.2.2 กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือผู้บริหารระดับสูงและบุคลากรทั่วไปในมหาวิทยาลัยฟาฏอนี ปีการศึกษา พ.ศ. 2557 จำนวน 372 คน โดยแบ่งออกเป็น 2 กลุ่มดังนี้

กลุ่มที่หนึ่ง จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการสัมภาษณ์เป็นผู้บริหารระดับสูงของมหาวิทยาลัยฟาฏอนี มีจำนวนทั้งสิ้น 5 คน คัดเลือกโดยใช้วิธีการเจาะจงตามรายบุคคลดังต่อไปนี้

(ก) อธิการบดีมหาวิทยาลัยฟาฏอนี ผศ.ดร.อิสมาอีลลุตฟี จะปะกียา

(ข) รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ นายมัสลัน มาหะมะ

(ค) รองอธิการบดีฝ่ายบริหาร นายซาฟีอี บารู

(ง) รองอธิการบดีฝ่ายพัฒนาศักยภาพนักศึกษา ดร.อัลดุลลอฮ์นุรดิน ดากอฮา

(จ) ผู้อำนวยการสถาบันอิสลาม นายมุฮัมมัดนาเซอร์ หะบาเย

กลุ่มที่สองจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามเป็นบุคลากรและนักศึกษาของมหาวิทยาลัยฟาฏอนีทั้งหมด จำนวน 367คน ซึ่งขนาดของกลุ่มตัวอย่างได้มาจากการคำนวณหาขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ ทาโร่ ยามาเน่ (Yamane, อ้างใน ธีรวุฒิ เอกะกุล, 1973 : 725)

5.2.2 แบบแผนการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ คือใช้แบบสอบถามในการเก็บข้อมูลและแบบสัมภาษณ์ โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับบทบาทของมหาวิทยาลัยฟาฏอนีในการสร้างสันติภาพในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

5.2.3 เครื่องมือในการวิจัย

5.2.3.1 แบบของเครื่องมือในการวิจัย

เครื่องมือการวิจัยที่ใช้ในการเก็บข้อมูล แบ่งเป็น 2 รูปแบบ คือแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

(ก) แบบสอบถาม เป็นแบบสอบถามที่ได้รับการตรวจสอบจากผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อนำไปใช้กับกลุ่มที่ 2 โดยแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบสำรวจรายการ (Checklist) ได้แก่ เพศ อายุ ตำแหน่ง ระดับการศึกษา และประสบการณ์ในการทำงานทั้งหมดจำนวน 5 ข้อ

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับบทบาทของมหาวิทยาลัยฟาฏอนีในการสร้างสันติภาพในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ในด้านต่างๆ 3 ด้าน

(1) ด้านแนวคิดของผู้บริหารมหาวิทยาลัยฟาฏอนี

(2) ด้านเปิดหลักสูตรการเรียนการสอนของมหาวิทยาลัยฟาฏอนี

(3) ด้านการผลิตบัณฑิต

ตอนที่ 3 แบบสอบถามปลายเปิด เกี่ยวกับข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่อบทบาทของมหาวิทยาลัยฟาฏอนีในการสร้างสันติภาพในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

(ข) แบบสัมภาษณ์เป็นแบบสัมภาษณ์ที่มีโครงสร้าง เพื่อนำไปใช้กับกลุ่มที่ 1 เกี่ยวกับนโยบายของมหาวิทยาลัยฟาฏอนีกับการสร้างสันติภาพในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

5.2.4 วิธีการสร้างเครื่องมือ

วิธีการสร้างเครื่องมือเพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างแบบสัมภาษณ์และแบบสอบถามตามขั้นตอน ดังนี้ คือ

5.2.4.1. การสร้างแบบสอบถาม

(ก) ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบทบาทของมหาวิทยาลัยฟาฏอนีในการสร้างสันติภาพในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ มาเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม

(ข) กำหนดขอบเขตและโครงสร้างของแบบสอบถามเพื่อให้ครอบคลุมของบทบาทของมหาวิทยาลัยฟาฏอนีในการสร้างสันติภาพในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ทั้ง 3 ด้าน 1) ด้านแนวคิดของผู้บริหารมหาวิทยาลัย 2) ด้านการเปิดหลักสูตรของมหาวิทยาลัย 3) ด้านการผลิตบัณฑิต แล้วนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์และให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแก้ไข

(ค) ร่างแบบสอบถามเพื่อขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ พร้อมทั้งมีการตรวจและแก้ไข ปรับปรุงเพื่อให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัย

(ง) นำแบบสอบถามมาปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์และให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน (ดูภาคผนวก) เพื่อแก้ไขตรวจสอบพิจารณาหาความเที่ยงตรงตามเนื้อหา (Content Validity) คือพิจารณาข้อคำถามที่สร้างขึ้นว่ามีค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับลักษณะเฉพาะกลุ่มพฤติกรรมนั้น และคัดเลือกเฉพาะข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป โดยนำเครื่องมือที่สร้างขึ้นให้ผู้เชี่ยวชาญแต่ละคนพิจารณาลงความเห็นและให้คะแนน (พวงรัตน์ ทวีรัตน์, 2540 : 116-117) ดังนี้

+1 เมื่อแน่ใจว่าข้อคำถามนั้นมีความสอดคล้อง

0 เมื่อไม่แน่ใจว่าข้อคำถามนั้นมีความสอดคล้อง

-1 เมื่อแน่ใจว่าข้อคำถามนั้นไม่มีความสอดคล้อง

ซึ่งผลปรากฏว่ามีจำนวนข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องต่ำกว่า 0.50 จำนวน 3 ข้อ ซึ่งผู้วิจัยได้จัดออกเรียบร้อยแล้ว เนื่องจากข้อคำถามมีประเด็นที่ซ้ำซ้อนกัน

(จ) นำแบบสอบถามที่ได้มีการปรับปรุงแก้ไขแล้ว นำไปทดลองใช้ (Try out) กับกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ใช่กลุ่มประชากรที่จะศึกษาในครั้งนี้ จำนวน 30 ชุด เพื่อนำผลวิเคราะห์มาปรับปรุงคุณภาพของแบบสอบถาม

(ฉ) นำแบบสอบถามที่ทดลองใช้มาตรวจสอบให้คะแนนและหาความเชื่อมั่น (Reliability) โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach)

5.2.4.1. การสร้างแบบสัมภาษณ์

(ก) การสร้างแบบสัมภาษณ์ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดประเด็นของข้อความถามในแบบสัมภาษณ์ให้สอดคล้องกับประเด็นของข้อความถามในแบบสอบถามปลายเปิด ทั้งนี้เพื่อมุ่งเน้นที่จะเก็บรายละเอียดและคำอธิบายเกี่ยวกับบทบาทของมหาวิทยาลัยฟาฏอนีในการสร้างสันติภาพในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ให้ได้มากที่สุด

(ข) ศึกษารายละเอียดเกี่ยวกับการสร้างแบบสัมภาษณ์จากตำรา เอกสาร และงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องแล้วนำมาแนวคิดที่ได้มาสร้างแบบสัมภาษณ์

(ค) จัดทำแบบสัมภาษณ์อย่างมีโครงสร้าง โดยกำหนดขอบเขตให้ครอบคลุมเกี่ยวกับบทบาทของมหาวิทยาลัยฟาฏอนีในการสร้างสันติภาพในสามจังหวัดชายแดนใต้ ทั้ง 3 ด้าน ด้านแนวคิดของผู้บริหารมหาวิทยาลัย ด้านหลักสูตรของมหาวิทยาลัยและด้านการผลิตบัณฑิตของมหาวิทยาลัย รวมถึงข้อเสนอแนะต่างๆ

(ง) นำแบบสัมภาษณ์อย่างมีโครงสร้างที่เสร็จแล้วนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน เพื่อพิจารณาตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสมและให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

(จ) นำแบบสัมภาษณ์ที่ปรับปรุงข้อความถามแล้วจึงนำไปสัมภาษณ์กับกลุ่มตัวอย่าง

5.2.5 การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการดังนี้

5.2.5.1 ขอ หนังสือ แนะนำ ตัว ผู้ วิ จ ย จาก วิ ท ย า ลั ย อี ส ล า ม ศึ ก ษ า มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ถึง คณบดีของแต่ละคณะของมหาวิทยาลัยฟาฏอนี เพื่อขออนุญาตเก็บข้อมูล

5.2.5.2 ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล

(ก) ส่งแบบสอบถามถึงกลุ่มตัวอย่างและกำหนดส่งคืนภายใน 15 วัน โดยผู้วิจัยจะเดินทางไปเก็บด้วยตนเอง

(ข) แบบสัมภาษณ์ ผู้วิจัยประสานงาน นัดวันเวลาการสัมภาษณ์และออกสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิและได้บันทึกผลการสัมภาษณ์ลงในแบบบันทึกการสัมภาษณ์ด้วยตนเอง

5.2.5.3 นำแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ มาตรวจสอบความถูกต้อง เพื่อนำมาวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

5.2.6 การวิเคราะห์ข้อมูล

5.2.6.1 นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้บริหารมหาวิทยาลัยฟาฏอนีมาวิเคราะห์โดยใช้วิธีการสังเคราะห์ความคิดเห็นที่มีความคล้ายคลึงกันแล้วนำมาอธิบายเชิงพรรณนา

5.2.6.1 นำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามมาวิเคราะห์ด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS13.0 FOR WINDOWS โดยใช้สถิติในการวิเคราะห์ ดังนี้

สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive) ได้แก่ ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ใช้ในการอธิบายข้อมูลของแบบสอบถามในแต่ละด้านและหาค่าเฉลี่ยทั้ง 3 ด้าน โดยแบ่งช่วงของค่าตัวกลางเลขคณิต 5 กลุ่มในการแปลความหมายดังนี้

- 1.00-1.50 หมายถึง มีบทบาทในการสร้างสันติภาพอยู่ในระดับน้อยที่สุด
- 1.51-2.50 หมายถึง มีบทบาทในการสร้างสันติภาพอยู่ในระดับน้อย
- 2.51-3.50 หมายถึง มีบทบาทในการสร้างสันติภาพอยู่ในระดับปานกลาง
- 3.51-4.50 หมายถึง มีบทบาทในการสร้างสันติภาพอยู่ในระดับมาก
- 4.51-5.50 หมายถึง มีบทบาทในการสร้างสันติภาพอยู่ในระดับมากที่สุด

5.3 สรุปผลการวิจัย

5.3.1 ผลการศึกษาความหมายและความสำคัญของสันติภาพโดยทั่วไปคือ การที่สังคมใช้ชีวิตอยู่อย่างมีความสุขไม่ทำให้อีกคนอื่นเดือดร้อน ไม่เอาเปรียบกัน ไม่ระแวงต่อกัน เคารพในความคิดที่แตกต่างกัน และสามารถอยู่ร่วมกัน ได้อย่างสงบสุขและสังคมอยู่รอดได้ด้วยความยุติธรรมและสันติภาพ ส่วนความหมายและความสำคัญของสันติภาพในอิสลามคือ อิสลามได้ให้ความสำคัญเรื่องสันติภาพไม่เฉพาะบน โลกนี้เท่านั้นแต่หมายรวมถึงโลกอาคีเราะฮ์(ชีวิตหลังความตาย)ด้วย เพราะสันติภาพในอิสลามถูกประทานลงมาจากอัลลอฮ์ ﷻ ผู้ทรงสร้างทุกสิ่งทุกอย่างโดยส่งศาสนทูตมาเพื่อมาเป็นแบบอย่างในการดำเนินชีวิตและเพื่อสร้างสันติภาพให้เกิดขึ้นบน โลกนี้ สิ่งแรกที่จะทำให้เกิดสันติภาพได้นั้นคือ บรรดาคนุญญ์ทั้งหลายจะต้องมีหลักอะกิดะฮ์(หลักศรัทธา) ที่ถูกต้อง เทียงตรงคือ การศรัทธาต่ออัลลอฮ์ ﷻ เชื่อมั่นต่อการมีอยู่จริงของอัลลอฮ์ ﷻ ปฏิบัติตามบทบัญญัติที่อัลลอฮ์ ﷻ ได้กำหนดและไม่ปฏิบัติในสิ่งที่ห้ามโดยยึดแบบอย่างจากท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ก็จะทำให้เกิดสันติภาพได้

5.3.2 ผลการศึกษานโยบายของมหาวิทยาลัยฟาฏอนีในการสร้างสันติภาพในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้และสังคมโลกมีอยู่ 3 ด้าน สามารถสรุปได้ดังนี้

5.3.2.1 นโยบายของมหาวิทยาลัยฟาฏอนีด้านการเปิดหลักสูตรและรายวิชาที่สนับสนุนสันติภาพ ซึ่งประกอบด้วยหลักสูตรอิสลามศึกษา หลักสูตรมหาบัณฑิตการเมืองการปกครอง รายวิชาอัลกุรอาน รายวิชาสันติศึกษา และรายวิชาการจัดการสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยเฉพาะรายวิชาอัลกุรอานและรายวิชาสันติศึกษาเป็นรายวิชาบังคับให้นักศึกษาทุกคนต้องลงเรียนเพราะต้องการให้นักศึกษามีพื้นฐานในเรื่องสันติภาพและต้องการให้

นักศึกษาเป็นบุคคลที่รักสันติภาพ นี่คือนโยบายหนึ่งที่มหาวิทยาลัยฟาฏอนีให้ความสำคัญที่จะทำให้นักศึกษาและบุคลากรของมหาวิทยาลัยฟาฏอนีมีแนวคิดในการสร้างสันติภาพในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้และสังคมโลก

5.3.2.2 นโยบายของมหาวิทยาลัยฟาฏอนีด้านการผลิตบัณฑิตเพื่อสร้างสันติภาพในสังคม มหาวิทยาลัยฟาฏอนีมีนโยบายในการผลิตบัณฑิตเพื่อสร้างสันติภาพโดยผ่านหลักสูตรการเรียนการสอน ผ่านกิจกรรมต่างๆ เช่น กิจกรรมกีฬามวลีลย์ กลุ่มศึกษาอัลกรุอันและอบรมแก่นำต่างๆ ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะทำให้นักศึกษาและบุคลากรมีแนวคิดในเรื่องสันติภาพในแนวทางเดียวกัน ในจุดนี้แหละที่มหาวิทยาลัยฟาฏอนีมีผลผลิตเกือบๆหมื่นคน รวมถึงปริญญาตรี ป.บัณฑิต และปริญญาโท ทั้งหมดนี้เราไม่เคยได้ข่าวว่าบัณฑิตของเรามีปัญหาความขัดแย้งหรือต่อต้านสันติภาพ โดยส่วนใหญ่แล้วจะมีส่วนร่วมในการสร้างสันติภาพในตำแหน่งต่างๆ เช่น อาจารย์ ครู อุตสาหกรรม นักธุรกิจ นักการเมือง สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล ผู้ใหญ่บ้านและผู้รับเหมางานต่างๆ จะทำงานในตำแหน่งใดก็ตามทั้งหมดเกือบร้อยเปอร์เซ็นต์พวกเขามีส่วนร่วมในการสร้างสันติภาพในทุกๆ พื้นที่ที่สังคมต้องการสันติภาพ

5.3.2.3 นโยบายของมหาวิทยาลัยฟาฏอนีด้านการสร้างจิตสำนึกให้กับชุมชนด้านสันติภาพ มหาวิทยาลัยฟาฏอนีมีความพยายามที่จะทำให้องค์กรแห่งนี้ เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้และองค์กรแห่งสันติภาพในรูปแบบอิสลามผ่านการนำเสนอสันติภาพต่างๆ ให้กับคนในชุมชนสังคมและประเทศชาติ ผ่านการเขียนตำรา เช่น หนังสืออิสลามศาสนาแห่งสันติภาพ หนังสือเราคือประชาชาติเดียวกัน หนังสืออันนะชีฮะฮ์ หนังสือ12โอวาท อธิการบดีและหนังสือสิทธิมนุษยชนในอิสลาม สิ่งเหล่านี้อาจทำให้คนในสังคมมีความรู้และสามารถสร้างสันติภาพได้ในชุมชนที่ตนอยู่ได้ ส่วนการบรรยายเพื่อให้นุศูลย์เข้าใจและมีความรู้สิทธิกรักสันติภาพและที่สำคัญมากกว่านั้นคือนุศูลย์ทุกคนให้ความสำคัญในการสร้างสันติภาพในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้และสังคมโลก

5.3.3 ผลการศึกษาบทบาทของมหาวิทยาลัยฟาฏอนีในการสร้างสันติภาพในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้สามารถสรุปได้ดังนี้

5.3.3.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า บุคลากรและนักศึกษาที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ เป็นเพศชาย ร้อยละ 75.0 มีอายุต่ำกว่า 22 ปี ร้อยละ 70.0 ตำแหน่ง ร้อยละ 75.0 ระดับการศึกษา ต่ำกว่า ปริญญาตรี ร้อยละ 80.0 และมีประสบการณ์ในการทำงาน 1-5 ปี ร้อยละ 85.0

5.3.3.2 การศึกษาบทบาทของมหาวิทยาลัยฟาฏอนีในการสร้างสันติภาพในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ผลการวิจัยพบว่า โดยภาพรวมระดับบทบาทของมหาวิทยาลัยฟาฏอนีในการสร้างสันติภาพในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.78$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า

ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านแนวคิดของผู้บริหาร อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.91$) รองลงมา คือ ด้านการผลิตบัณฑิต อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.74$) และด้านการเปิดหลักสูตรอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.71$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายชื่อของแต่ละด้าน พบว่า

(ก) ด้านแนวคิดของผู้บริหารพบว่า อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.91$) เมื่อพิจารณาเป็นรายชื่อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ผู้บริหารมีการผลักดันให้บุคลากรและนักศึกษามีความตื่นตัวในด้านความคิดและการทำงานเพื่อนำไปสู่สังคมแห่งสันติภาพ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.57$) รองลงมา คือ ผู้บริหารมีการปลูกฝังให้บุคลากรและนักศึกษาให้ตระหนักถึงความสำคัญของการสร้างสันติภาพอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.43$) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ มีความมุ่งมั่นพร้อมใจที่ทำให้วิสัยทัศน์ของมหาวิทยาลัยฟาฏอนีเกิดสันติภาพ อยู่ในระดับ ปานกลาง ($\bar{X} = 3.20$)

(ข) ด้านการเปิดหลักสูตรพบว่า อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.71$) เมื่อพิจารณาเป็นรายชื่อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ เป็นหลักสูตรที่มีแนวคิดหลักเกี่ยวกับสันติภาพสันติศึกษาและสันติวิธี อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.13$) รองลงมา คือ เป็นหลักสูตรที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการศึกษา สังคม ชุมชน และประเทศชาติเพื่อให้เกิดสันติภาพได้ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.07$) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ มีแนวคิดเกี่ยวกับสิทธิพลเมืองในอิสลามที่ปรากฏอยู่ในอัลกุรอาน และสุนนะฮ์ และสิทธิของพลเมืองด้านต่างๆ อยู่ในระดับ ปานกลาง ($\bar{X} = 3.20$)

(ค) ด้านการผลิตบัณฑิต พบว่า อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.74$) เมื่อพิจารณาเป็นรายชื่อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ มหาวิทยาลัยสามารถผลิตบัณฑิตที่เป็นแก่นนำในการสร้างสันติภาพในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้และสังคมโลกได้ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.57$) รองลงมา คือ เป็นองค์กรที่ผลิตบัณฑิตเดินทางสายกลาง อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.00$) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ การส่งเสริมการสร้างสันติภาพในกิจกรรมฮาลาเกะฮ์ให้กับบุคลากรและนักศึกษา อยู่ในระดับ ปานกลาง ($\bar{X} = 3.20$)

5.3.3.3 การประมวลข้อเสนอแนะเกี่ยวกับบทบาทของมหาวิทยาลัยฟาฏอนีในการสร้างสันติภาพในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้จากแบบสอบถามตอนที่ 3 และจากแบบสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 ท่าน ในข้อคำถามประเด็นเดียวกัน สรุปได้ดังนี้

มหาวิทยาลัยฟาฏอนีเป็นมหาวิทยาลัยที่ได้ให้ความสำคัญอย่างยิ่งในการสร้างสังคมแห่งสันติภาพ โดยเฉพาะสังคมสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยการเปิดหลักสูตรสันติศึกษาในภาคบังคับเรียนและการผลิตบัณฑิตให้เป็นบัณฑิตที่อยู่บนทางสายกลางในการสร้างสันติภาพในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้และสังคมโลกด้วยหลักการอิสลาม เป็นสถาบันอุดมศึกษาเอกชนมีวัตถุประสงค์แรกของการสร้างมหาวิทยาลัยแห่งนี้ ก็เพื่อนำพามนุษย์ให้เข้าใจอิสลาม นำหลักการอิสลาม และการมีชีวิตหรือการตายให้อยู่บนหลักการของอัลอิสลาม ด้วยเหตุผลดังกล่าว

เป็นการแสดงสิ่งที่แน่ชัดและเราไม่สามารถที่จะหลีกเลี่ยงได้จากเรื่องของสันติภาพ เพราะอิสลามคือศาสนาแห่งสันติภาพ ศาสนาสันติ ศาสนาที่มีวิถีชีวิตของคนในสังคม ประเทศชาติ และมนุษย์ในโลกนี้ โดยพื้นฐานแล้วอิสลามไม่ส่งเสริมการทำสงครามกับผู้ใด เว้นแต่การป้องกันความเป็นอยู่ของตนเองและเพื่อนมนุษย์จากศัตรูอิสลามเท่านั้น ถ้าจะบอกว่าอิสลามไปทำสงครามเพื่อให้คนที่มิใช่อิสลามเข้ารับอิสลาม แบบนี้ไม่ใช่วิถีการเผยแผ่ในอิสลามแน่นอน อิสลามสอนคนในเรื่องจริง เพราะอิสลามถูกส่งลงมาจากอัลลอฮ์ ﷻ ผู้ทรงสร้างโลก ผู้ให้ชีวิตแก่มนุษย์พร้อมกับรُسูลกับมนุษยชาติและได้วิถีชีวิตแก่มนุษย์ที่สามารถทำให้เกิดสันติภาพแก่ตนเองครอบครัว สังคมและประเทศชาติ

ทั้งหมดนี้คือแนวคิดหลักในการบริหารมหาวิทยาลัยไม่ว่าจะเป็นผู้บริหารระดับใดก็ตามทั้งหมดมีแนวคิดบนพื้นฐานของอิสลามถึงแม้จะมีความยุ่งยากขนาดไหนก็ตาม เพื่อดำเนินการตามเป้าหมายเดิมนับตั้งแต่หลายสิบปีที่ผ่านมา สันติภาพในสังคมนี้จะเกิดขึ้นไม่ได้ นอกจากพวกเขาหรือคนในสังคมจะเข้าใจอิสลาม โดยเฉพาะอย่างยิ่งประชาชาติอิสลาม ดังนั้นหากพวกเขาเข้าใจอิสลามแน่นอนเขาก็เข้าใจสันติภาพ เพราะอิสลามเริ่มจากอาทิดะฮ์ (หลักความเชื่อ) อีบาดัต (หลักการปฏิบัติ) และอัคลาฟ (จริยธรรมอิสลาม) ทั้งหมดนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำสู่สันติภาพ ไม่มีอาทิดะฮ์ (หลักความเชื่อ) อิสลามอันใดที่จะนำไปสู่ความก้าวร้าวหรือการสร้างความแตกแยก ไม่มีอีบาดัต (หลักการปฏิบัติ) อิสลามอันใดที่จะนำไปสู่สงคราม และไม่มีอัคลาฟ (จริยธรรมอิสลาม) อิสลามอันใดที่จะนำไปสู่ความโหดเหี้ยมทั้งหมดที่กล่าวมาไม่มีในอิสลามอย่างแน่นอน ด้วยความเข้าใจอย่างนี้แหละที่มหาวิทยาลัยฟาฏอนียึดมาตลอด เพราะสันติภาพจะไม่เกินแน่นอนหากปราศจากอิสลามและการปฏิบัติที่เป็นอิสลามไม่เกิดขึ้นเหมือนกันหากปราศจากความรู้ เพราะอิสลามกับความรู้ไม่สามารถแยกกันได้ เพราะอิสลามคือความรู้และความรู้คืออิสลาม ความรู้จากวะฮยู (วิวรณ์) ของอัลลอฮ์ ﷻ นี้คือพื้นฐานหลักที่เกี่ยวกับแนวคิดของผู้บริหารมหาวิทยาลัยฟาฏอนี เพื่อให้ประชาชาติอิสลามเข้าใจว่าการมีชีวิตอยู่บนโลกนี้ไม่ใช่เพื่อสิ่งใด นอกจากการสร้างสันติภาพจะด้วยวิธีการใดก็ขึ้นอยู่กับสถานการณ์และบริบทของแต่ละพื้นที่ เพราะเพื่อให้คนที่ไม่เข้าใจอิสลาม โดยเฉพาะกลุ่มอิสลามในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ เข้าใจว่าอิสลามมีวิธีสอนอย่างไร และสาเหตุที่ทำให้เกิดเหตุการณ์เกิดขึ้นเพราะอะไร หากต้องการไม่ให้ประชาชนเกิดความวุ่นวายต้องทำอะไร ทั้งหมดนี้จะอยู่บนหลักพื้นฐานที่มาจากอัลลอฮ์ ﷻ มีการเปิดหลักสูตรสันติศึกษาเป็นวิชาบังคับทั่วไปที่นักศึกษาทุกคนต้องลงเรียน 3 หน่วยกิต ทุกชั้นปีแต่ในขณะเดียวกันในแต่ละวิชาที่มีการบูรณาการให้นักศึกษาผ่านระบบกิจกรรมศึกษาเรียนรู้ด้วยตนเอง กลุ่มฮาลาเกาะห์ ซึ่งในกลุ่มนี้มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อที่จะทำให้นักศึกษามีความสามารถเข้าใจอิสลามเพิ่มขึ้นและอยู่ร่วมกันในสังคมที่หลากหลายได้และรายวิชาสันติศึกษาสามารถปรับเปลี่ยนความคิดของนักศึกษา

ที่มาจากพื้นฐานที่หลากหลายทางความคิด หลากหลายทางสภาพแวดล้อม ทั้งปัญหาครอบครัว ต่างๆ พอเข้ามาศึกษาก็สามารถทำให้นักศึกษามีจิตใจที่ดี มีแนวคิดเชิงบวกมากขึ้น มีความเข้าใจ ศาสนาที่ครอบคลุมมากขึ้นบนแนวทางสายกลางไม่ใช่แนวทางที่สุดโต่ง ซึ่งในทำให้นักศึกษาเมื่อ ผ่านการเรียนรายวิชาสันติศึกษามีความคิดหรือแนวคิดอยู่บนพื้นฐานเดียวกันสามารถอยู่ร่วมกัน ได้ ยังสันติภาพทั้งในมหาวิทยาลัยเองและในสังคมข้างนอกด้วยและองค์กรที่ผลิตคนหรือผลิตบัณฑิต เพื่อสันติภาพแน่นอนก็ต้องเป็นมหาวิทยาลัย สถาบันหรือโรงเรียน ไม่ใช่องค์กรอื่นแน่นอนเพราะ องค์กรอื่นไม่ใช่องค์กรที่จะผลิตคนหรือบัณฑิต องค์กรผลิตบัณฑิตคือมหาวิทยาลัย สถาบันหรือ โรงเรียนส่วนองค์กรอื่นเป็นเพียงองค์ประกอบในการส่งเสริมในการผลิตบัณฑิตกับมหาวิทยาลัย เช่น ส่งเสริมทางด้านการจัดสัมมนา การจัดอบรม มหาวิทยาลัยฟาฏอนีสามารถผลิตบัณฑิตเกือบ หมื่นคน รวมถึงระดับปริญญาตรี ป.บัณฑิตวิชาชีพครู และปริญญาโท บัณฑิตต่างๆ เหล่านี้มี พื้นฐานเกี่ยวกับการสร้างสันติภาพปัจจุบันบัณฑิตเหล่านี้เข้าสู่สังคมแล้ว และไม่เคยมิข่าวว่าบัณฑิต เหล่านี้เข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการต่างๆที่จะสร้างความแตกแยกภายในสังคมหรือสร้างความ รุนแรงทำให้เกิดความเสียหาย แต่ส่วนใหญ่จะมีส่วนร่วมในการสร้างสันติภาพในสังคมสามจังหวัด ชายแดนภาคใต้และประเทศชาติในตำแหน่งต่างๆ เช่น อาจารย์ ครู นักธุรกิจ นักการเมืองและอื่นๆ ฯลฯ เพราะพวกเขาถูกปลูกฝังชีวิตและจิตวิญญาณในรูปแบบของอิสลามบนพื้นฐานประชาชาติสาย กลางไม่สุดโต่งเขาก็สามารถอยู่ในสังคมได้อย่างสันติสุขและสามารถสร้างสันติภาพให้กับสังคมได้

5.4 อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยเรื่อง บทบาทของมหาวิทยาลัยฟาฏอนีในการสร้างสันติภาพในสามจังหวัดชายแดน ภาคใต้ ผู้วิจัยขออภิปรายผลการวิจัยดังต่อไปนี้

5.4.1 การศึกษาบทบาทของมหาวิทยาลัยฟาฏอนีในการสร้างสันติภาพในสามจังหวัดชายแดน ภาคใต้ ผลการวิจัยพบว่า โดยภาพรวมระดับบทบาทของมหาวิทยาลัยฟาฏอนีในการสร้างสันติภาพ ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.78$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มี ค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านแนวคิดของผู้บริหาร อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.91$) รองลงมา คือ ด้านการผลิต บัณฑิต อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.74$) และด้านการเปิดหลักสูตรอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.71$)

ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะมหาวิทยาลัยฟาฏอนีเป็นสถาบันอุดมศึกษาเอกชนมี วัตถุประสงค์แรกของการสร้างมหาวิทยาลัยแห่งนี้ ก็เพื่อนำพามุฮัมมัดให้เข้าใจอิสลาม นำ หลักการอิสลาม และการมีชีวิตหรือการตายให้อยู่บนหลักการของอัลอิสลาม ด้วยเหตุผลดังกล่าว เป็นการแสดงสิ่งที่แน่ชัดและเราไม่สามารถที่จะหลีกเลี่ยงได้จากเรื่องของสันติภาพ เพราะอิสลาม คือศาสนาแห่งสันติภาพ ศาสนาสันติ ศาสนาที่มีวิถีชีวิตของคนในสังคม ประเทศชาติ และมนุษย์ใน โลกนี้ โดยพื้นฐานแล้วอิสลามไม่ส่งเสริมการทำสงครามกับผู้ใด เว้นแต่การป้องกันความเป็นอยู่

ของตนเองและเพื่อนมนุษย์จากศรัทธาอิสลามเท่านั้น ถ้าจะบอกว่าอิสลามไปทำสงครามเพื่อให้คนที่มิใช่อิสลามเข้ารับอิสลาม แบบนี้ไม่ใช่วิธีการเผยแพร่ในอิสลามแน่นอน อิสลามสอนคนในเรื่องจริง เพราะอิสลามถูกส่งลงมาจากอัลลอฮ์ ﷻ ผู้ทรงสร้างโลก ผู้ให้ชีวิตแก่มนุษย์พร้อมกับรُسูลกับมนุษยชาติและได้วิถีชีวิตแก่มนุษย์ที่สามารถทำให้เกิดสันติภาพแก่ตนเองครอบครัว สังคมและประเทศชาติ

และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ผู้วิจัยขออภิปรายผลการวิจัยดังนี้

5.4.1.1 ด้านแนวคิดของผู้บริหารพบว่า อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.91$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ผู้บริหารมีการผลักดันให้บุคลากรและนักศึกษาที่มีความตื่นตัวในด้านความคิดและการทำงานเพื่อนำไปสู่สังคมแห่งสันติภาพ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.57$) รองลงมา คือ ผู้บริหารมีการปลูกฝังให้บุคลากรและนักศึกษาให้ตระหนักถึงความสำคัญของการสร้างสันติภาพ อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.43$) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ มีความมุ่งมั่นพร้อมใจที่ทำให้วิสัยทัศน์ของมหาวิทยาลัยฟาฏอนีเกิดสันติภาพ อยู่ในระดับ ปานกลาง ($\bar{x} = 3.20$)

ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะแนวคิดหลักในการบริหารมหาวิทยาลัยไม่ว่าจะเป็นผู้บริหารระดับใดก็ตามทั้งหมดมีแนวคิดบนพื้นฐานของอิสลามถึงแม้จะมีความยุ่งยากขนาดไหนก็ตาม เพื่อดำเนินการตามเป้าหมายเดิมนับตั้งแต่หลายสิบปีที่ผ่านมา เรามีแนวคิดอย่างนี้ สันติภาพในสังคมนี้จะเกิดขึ้นไม่ได้ นอกจากพวกเขาหรือคนในสังคมจะเข้าใจอิสลามโดยเฉพาะอย่างยิ่งประชาชาติอิสลาม ดังนั้นหากพวกเขาเข้าใจอิสลามแน่นอนเขาก็เข้าใจสันติภาพ เพราะอิสลามเริ่มจากอากีดาฮ์ อิบาดีต และอัคราก ทั้งหมดนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำสู่สันติภาพ ไม่มีอากีดาฮ์อิสลามอันใดที่จะนำไปสู่ความก้าวร้าวหรือการสร้างความแตกแยก ไม่มีอิบาดีตอิสลามอันใดที่จะนำไปสู่สงคราม และไม่อัครากอิสลามอันใดที่จะนำไปสู่ความโหดเหี้ยมทั้งหมดที่กล่าวมาไม่มีในอิสลามอย่างแน่นอน ด้วยความเข้าใจอย่างนี้แหละที่มหาวิทยาลัยฟาฏอนียึดมาตลอด เพราะสันติภาพจะไม่เกินแน่นอนหากปราศจากอิสลามและการปฏิบัติที่เป็นอิสลามไม่เกิดขึ้นเหมือนกันหากปราศจากความรู้ เพราะอิสลามกับความรู้ไม่สามารถแยกกันได้ เพราะอิสลามคือความรู้และความรู้คืออิสลาม ความรู้จากวะฮยูของอัลลอฮ์ ﷻ นี้คือพื้นฐานหลักที่เกี่ยวกับแนวคิดของผู้บริหารมหาวิทยาลัยฟาฏอนี เพื่อให้ประชาชาติอิสลามเข้าใจว่าการมีชีวิตอยู่บนโลกนี้ไม่ใช่เพื่อสิ่งใด นอกจากการสร้างสันติภาพ จะด้วยวิธีการใดก็ตามขึ้นอยู่กับสถานการณ์และบริบทของแต่ละพื้นที่ เพราะเพื่อให้คนที่ไม่เข้าใจอิสลาม โดยเฉพาะกลุ่มอิสรามในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ เข้าใจว่าอิสลามมีวิธีสอนอย่างไร และสาเหตุที่ทำให้เกิดเหตุการณ์เกิดขึ้นเพราะอะไร หากต้องการไม่ให้ประชาชนเกิดความวุ่นวายต้องทำอะไร ทั้งหมดนี้จะอยู่บนหลักพื้นฐานที่มาจากอัลลอฮ์ ﷻ

5.4.1.2 ด้านการเปิดหลักสูตรพบว่า อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.71$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ เป็นหลักสูตรที่มีแนวคิดหลักเกี่ยวกับสันติภาพสันติศึกษา และสันติวิธี อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.13$) รองลงมา คือ เป็นหลักสูตรที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการศึกษา สังคม ชุมชน และประเทศชาติเพื่อให้เกิดสันติภาพได้ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.07$) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ มีแนวคิดเกี่ยวกับสิทธิพลเมืองในอิสลามที่ปรากฏอยู่ในอัลกุรอาน และสุนนะฮ์ และสิทธิของพลเมืองด้านต่างๆ อยู่ในระดับ ปานกลาง ($\bar{X} = 3.20$)

ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะมหาวิทยาลัยฟาฏอนีมีการเปิดหลักสูตรสันติศึกษาเป็นวิชาบังคับทั่วไปที่นักศึกษาทุกคนต้องลงเรียน 3 หน่วยกิต ทุกชั้นปีแต่ในขณะเดียวกันในแต่ละวิชา ก็มีการบูรณาการให้นักศึกษาผ่านระบบกิจกรรมศึกษาเรียนรู้ด้วยตนเอง กลุ่มฮาลาเกาะห์ ซึ่งในกลุ่มนี้มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อที่จะทำให้นักศึกษามีความสามารถเข้าใจอิสลามเพิ่มขึ้นและอยู่ร่วมกันในสังคมที่หลากหลายได้และรายวิชาสันติศึกษาสามารถปรับเปลี่ยนความคิดของนักศึกษาที่มาจากพื้นฐานที่หลากหลายทางความคิด หลากหลายทางสภาพแวดล้อม ทั้งปัญหาครอบครัวต่างๆ พอเข้ามาศึกษาก็สามารถทำให้นักศึกษามีจิตใจที่ดี มีแนวคิดเชิงบวกมากขึ้น มีความเข้าใจศาสนาที่ครอบคลุมมากขึ้นบนแนวทางสายกลาง ไม่ใช่แนวทางที่สุดโต่ง ซึ่งในทำให้นักศึกษาเมื่อผ่านการเรียนรายวิชาสันติศึกษามีความคิดหรือแนวคิดอยู่บนพื้นฐานเดียวกันสามารถอยู่ร่วมกันได้ยังสันติภาพทั้งในมหาวิทยาลัยเองและในสังคมข้างนอกด้วย

5.4.1.3 ด้านการผลิตบัณฑิต พบว่า อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.74$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ มหาวิทยาลัยสามารถผลิตบัณฑิตที่เป็นแก่นนำในการสร้างสันติภาพในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้และสังคมโลกได้ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.57$) รองลงมา คือ เป็นองค์กรที่ผลิตบัณฑิตเดินทางสายกลาง อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.00$) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ การส่งเสริมการสร้างสันติภาพในกิจกรรมฮาลาเกาะห์ให้กับบุคลากรและนักศึกษา อยู่ในระดับ ปานกลาง ($\bar{X} = 3.20$)

ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะมหาวิทยาลัยฟาฏอนีเป็นองค์กรที่ผลิตคนหรือผลิตบัณฑิตเพื่อสันติภาพแน่นอนก็ต้องเป็นมหาวิทยาลัย สถาบันหรือโรงเรียน ไม่ใช่องค์กรอื่นแน่นอน เพราะองค์กรอื่นไม่ใช่องค์กรที่จะผลิตคนหรือบัณฑิต องค์กรผลิตบัณฑิตคือมหาวิทยาลัย สถาบันหรือโรงเรียนส่วนองค์กรอื่นเป็นเพียงองค์ประกอบในการส่งเสริมในการผลิตบัณฑิตกับมหาวิทยาลัย เช่น ส่งเสริมทางด้านการจัดสัมมนา การจัดอบรม มหาวิทยาลัยฟาฏอนีสามารถผลิตบัณฑิตเกือบหมื่นคน รวมถึงระดับปริญญาตรี ป.บัณฑิตวิชาชีพครู และปริญญาโท บัณฑิตต่างๆ เหล่านี้มีพื้นฐานเกี่ยวกับการสร้างสันติภาพปัจจุบันบัณฑิตเหล่านี้เข้าสู่สังคมแล้ว และไม่เคยมีข่าวว่าบัณฑิตเหล่านี้เข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการต่างๆ ที่จะสร้างความแตกแยกภายในสังคมหรือ

สร้างความรุนแรงทำให้เกิดความเสียหาย แต่ส่วนใหญ่จะมีส่วนร่วมในการสร้างสันติภาพในสังคม สามจังหวัดชายแดนภาคใต้และประเทศชาติในตำแหน่งต่างๆ เช่น อาจารย์ ครู นักธุรกิจ นักการเมืองและอื่นๆ ฯลฯ เพราะพวกเขาถูกปลูกฝังชีวิตและจิตวิญญาณในรูปแบบของอิสลามบน พื้นฐานประชาชาติสายกลางไม่สุดโต่งเขาก็สามารถอยู่ในสังคมได้อย่างสันติสุขและสามารถสร้าง สันติภาพให้กับสังคมได้

5.5 ข้อเสนอแนะ

5.5.1 ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้

จากผลการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงเสนอแนะเกี่ยวกับบทบาทของมหาวิทยาลัยฟาฏอนีในการ สร้างสันติภาพในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ดังนี้

จากผลการวิจัยพบว่า บทบาทของมหาวิทยาลัยฟาฏอนีในการสร้างสันติภาพในสาม จังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ผู้วิจัยใคร่ขอเสนอแนะว่ามหาวิทยาลัยฟาฏอนี ควรนำเสนอหลักสูตรสันติศึกษาให้กับกระทรวงศึกษาธิการเพื่อให้กระทรวงศึกษาธิการบังคับให้ สถาบันการศึกษาในประเทศในทุกระดับมีรายวิชาสันติศึกษาเพราะถ้าเรามองประเทศไทยใน ปัจจุบันไม่ใช่เฉพาะพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้เท่าที่เกิดความขัดแย้งแบ่งพรรคแบ่งพวกแต่ กำลังเผยแพร่เกือบทั่วประเทศแล้ว ดังนั้นรายวิชาสันติศึกษาจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งสำหรับคนไทย ทุกคน เพื่อให้พื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้และประเทศชาติเกิดสันติภาพและเมื่อพิจารณาเป็น รายด้าน ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

5.5.1.1 ด้านแนวคิดของผู้บริหาร บุคลากรและนักศึกษามีข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะ ต่อบทบาทของมหาวิทยาลัยฟาฏอนีในการสร้างสันติภาพในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ คือ ผู้บริหารระดับสูงของมหาวิทยาลัยฟาฏอนีมีแนวคิดที่จะสร้างสังคมแห่งสันติภาพโดยการให้คนใน สังคมมีความรู้เรื่องศาสนา ก่อน โดยการใช้สโลแกน อุมมุดันวาฮิดะห์และอุมมะตันวาซอดต ส่วน แนวคิดในการผลิตบัณฑิตของผู้บริหาร คือ การให้ความสำคัญกับชีวิตก่อนอาชีพ กล่าวคือ บัณฑิต ที่จบออกไปจะต้องมีชีวิตที่ดีในแบบของอิสลาม มีคุณธรรมจริยธรรมและเป็นแบบอย่างแก่คน ในสังคมได้

5.5.1.2 ด้านการเปิดหลักสูตรที่เกี่ยวกับสันติภาพ บุคลากรและนักศึกษามีข้อคิดเห็นและ ข้อเสนอแนะต่อบทบาทของมหาวิทยาลัยฟาฏอนีในการสร้างสันติภาพในสามจังหวัดชายแดน ภาคใต้ คือ การเปิดสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มีวัตถุประสงค์ข้อหนึ่งที่ชัดเจนมากคือ ต้องการให้บัณฑิตที่จบออกไปแล้วสามารถนำคนในสังคมและหน่วยงานต่างๆ ได้ด้วยแบบอย่าง แห่งอิสลาม เช่น เป็นนายอำเภอที่สามารถนำละหมาดได้ เป็นผู้ใหญ่อำนาจและอิหม่ามละ

หมาดได้ เป็นต้น ส่วนการเปิดรายวิชาสันติศึกษา ซึ่งเป็นรายวิชาบังคับที่นักศึกษาทุกคนจะต้องเรียนเพื่อให้นักศึกษาเข้าใจถึงสันติภาพที่แท้จริงและวิธีการที่จะทำให้เกิดสันติภาพ

5.5.1.3 ด้านการผลิตบัณฑิต บุคลากรและนักศึกษามีข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่อบทบาทของมหาวิทยาลัยฟาฏอนีในการสร้างสันติภาพในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ คือมหาวิทยาลัยมีความตระหนักในการผลิตบัณฑิตให้ชีวิตที่ดีในรูปแบบของอิสลาม มีความรู้เรื่องอิสลามและนำไปสู่การปฏิบัติ เพราะบัณฑิตที่จบออกไปจะเป็นผู้นำและแบบอย่างในหน่วยงานต่างๆ และสังคมที่ตนอาศัยด้วย

5.5.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการทำการวิจัยครั้งต่อไป

5.5.2.1 ควรศึกษาบทบาทของมหาวิทยาลัยฟาฏอนีในการสร้างสันติภาพในด้านการมีส่วนร่วมกับภาครัฐ

5.5.2.2 ควรศึกษาบทบาทของมหาวิทยาลัยฟาฏอนีในการสร้างสันติภาพในด้านการทำงานร่วมกับต่างมหาวิทยาลัย

5.5.2.3 ควรศึกษาความพึงพอใจในการเรียนรายวิชาสันติศึกษาและการนำไปใช้จริง

5.5.2.4 ควรศึกษาเปรียบเทียบบทบาทของมหาวิทยาลัยฟาฏอนีในการสร้างสันติภาพกับบทบาทของรัฐบาลในการสร้างสันติภาพในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้